

Skolevegring: Kartlegging og tiltak

Anette Ruud
PALS konferanse, 2021

I dag:

Hva får barnet ut av å ikke møte på skolen? Funksjonsbeskrivelser.

Kartlegging og relevante kartleggingsverktøy.

Hvordan kan vi hjelpe? Tiltak og praktisk arbeid.

- Tilrettelegging
- Eksponering

Eksempel jente 10. trinn

- Diagnose: Sosial angst. Asperger?
- Mor tok kontakt med PPT i slutten av januar 2017. Eleven hadde da vært borte fra skolen siden desember -16.
- Elevens fravær og vegringsatferd startet i forbindelse med overgang til ungdomsskolen. Hun uteble først enkelte dager i uken (ofte mandag og fredag). Hun hadde deretter en periode med fravær etter juleferien 2015 på omlag 2 uker.

Eksempel jente 10. trinn forts.

- I samtale forteller mor at hun frem til desember 2016 stort sett alltid har fått eleven på skolen. Den siste måneden har hun kunnet se kvelden i forveien om eleven kommer til å gå på skolen eller ikke den påfølgende dagen.
- Nå ligger eleven i sengen sin hver morgen og nekter og stå opp.
- Mor føler at hun har prøvd alt uten hell (å trygle og be, bære eleven ut av sengen, bli sint etc.). Hun har nå gitt opp.
- Mor opplever at kontaktlærer ikke forstår elevens vansker, jf. Kommentarer som «det er fint om eleven følger de planene hun selv har laget».

Skolevegringens funksjon

Fire undergrupper:

Unngå negative
opplevelser

1. Unngå stimuli som vekker generell negativ affekt eller ubehag.
2. Unngå ubehagelige sosiale situasjoner eller evalueringssituasjoner.

Oppnå positive
opplevelser

3. Oppnå oppmerksomhet fra foreldre eller viktige andre.
4. Oppnå goder utenfor skolen.

Oversikt basert på Kearney (2001)

Skolevegringens funksjon forts.

- Innenfor de fire funksjonene som inndelingen omfatter kan det forekomme betydelige individuelle variasjoner fra elev til elev.
- En hovedfunksjon utelukker ikke en annen.
- Skolevegringens funksjon kan også endre seg over tid for den enkelte elev.
- Kearney viser til at det er et visst mønster i at funksjon 1 og 3 oftest gjelder for yngre barn, mens funksjon 2 og 4 er vanligere for eldre barn og unge.

Kartlegging

Kartlegging er en *forutsetning* for å kunne planlegge og gjennomføre gode tiltak ved skolevegring.

Kartlegging kan inneholde:

- En gjennomgang av historien – hvordan har problemet utviklet seg?
- *Tidslinje.*
- Vurdering av fagvansker og lærevansker som kan forklare skolevegring.
- Fysisk legeundersøkelse.
- Samtale/intervju av elev, foresatte og skoleansatte → kartlegging av skolevegringens funksjon.

- *Bruk av skjemaer som SRAS-R.*
- *Skalering.*
- *Samtale med utgangspunkt i timeplan.*
- *Bruk av +/- skjema.*
- *Drømmeskole.*
- Eksponeringspyramide.
- Angsttermometer.
- Kartlegging av forsterkere.
- Vurdering av ulike stressfaktorer; knyttet til områder som kontroll/oversikt, sosiale vansker og misforståelser, samt sensorisk overfølsomhet.

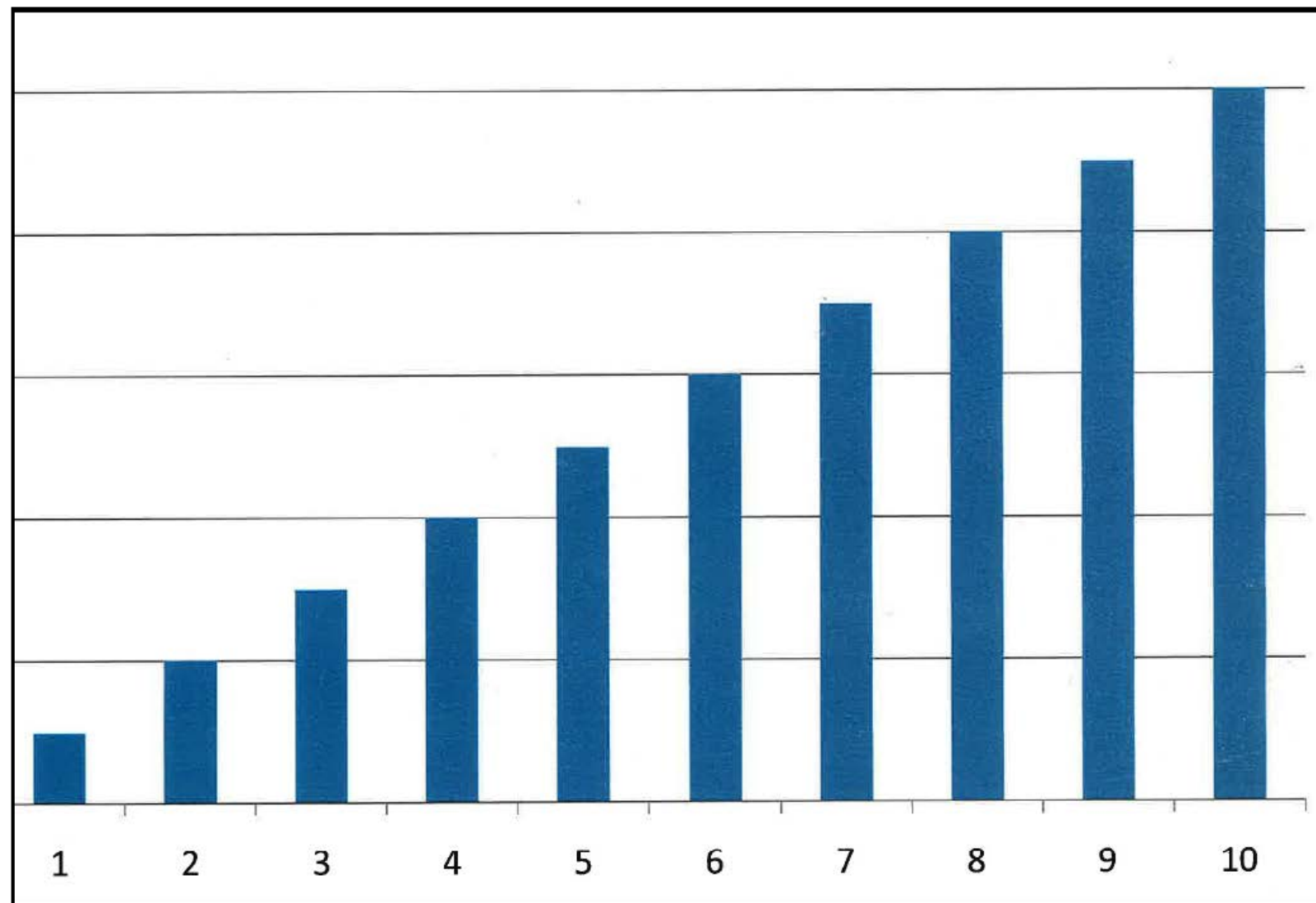

Den viktige samtalen....

- Barnet/ungdommen sitter som oftest med nøkkelen til hvordan vi kan og bør tilrettelegge for at eleven vil kunne mestre å være på skolen.
- Voksne har som oftest en rekke antagelser om hva barnet unngår – men *vet* de?

Bruk av skalering

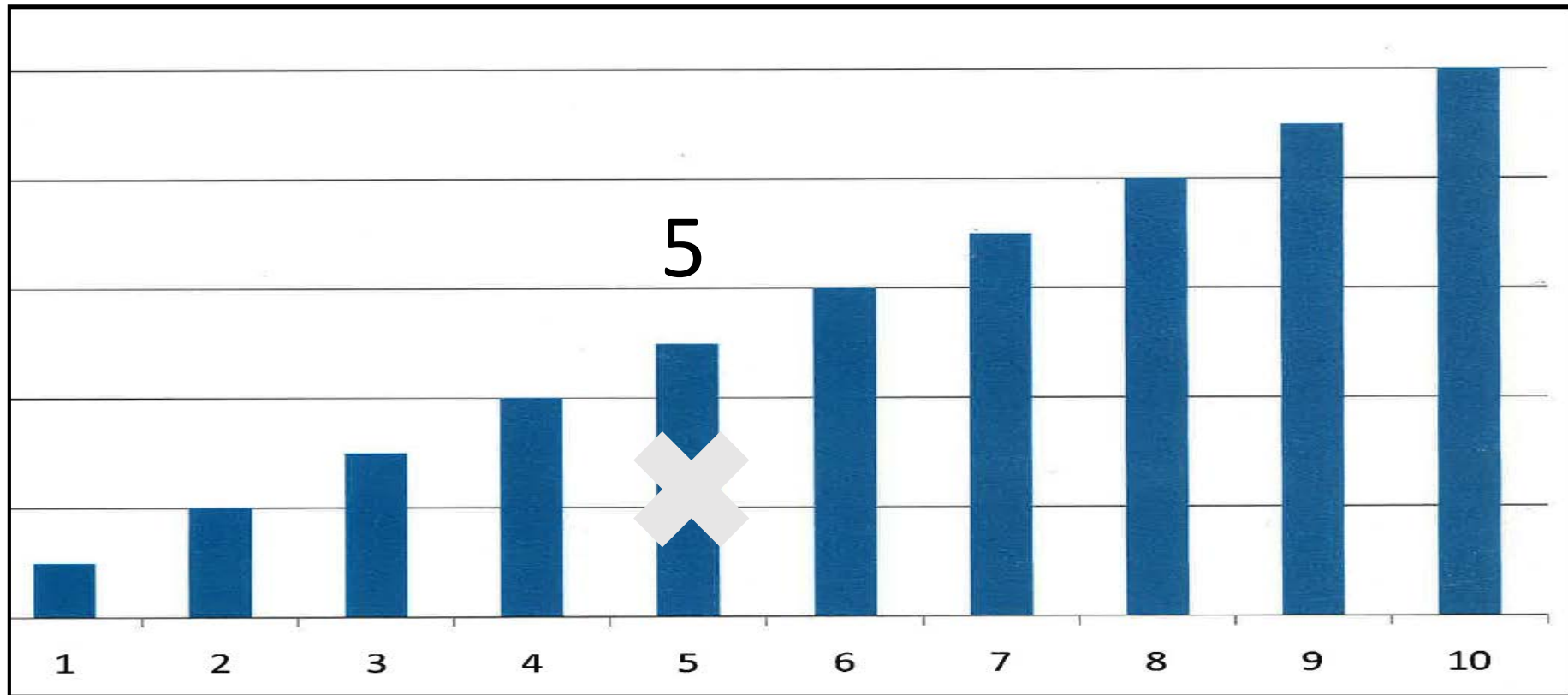
Bruk av skalering forts.

Fag	Valgfag	Vikar	Jobbe individuelt
Matte	Fremmedspråk	Funksjon 1	Bruke skolens toalett
Engelsk	Gym - gymsal	Gå inn i skolegården	Funksjon 2
Norsk	Gym - ute	Ta buss til skolen	Ha prøver i klassen
Samfunnsfag	Gym – skifte i garderobe	Gå til skolen	Ha prøver på gruppe
KRLE	Gym - dusje	Bli kjørt til skolen	Ha prøver individuelt
Naturfag	Lærere	Gå hjem fra skolen	Lese høyt i klassen
Kunst og håndverk	Lærer 1	Gå inn når det ringer	Lese høyt på gruppe
Mat og helse	Lærer 2	Være i klasserommet	Lese høyt alene for lærer
Musikk	Lærer 3	Være i liten gruppe	Be lærer om hjelp

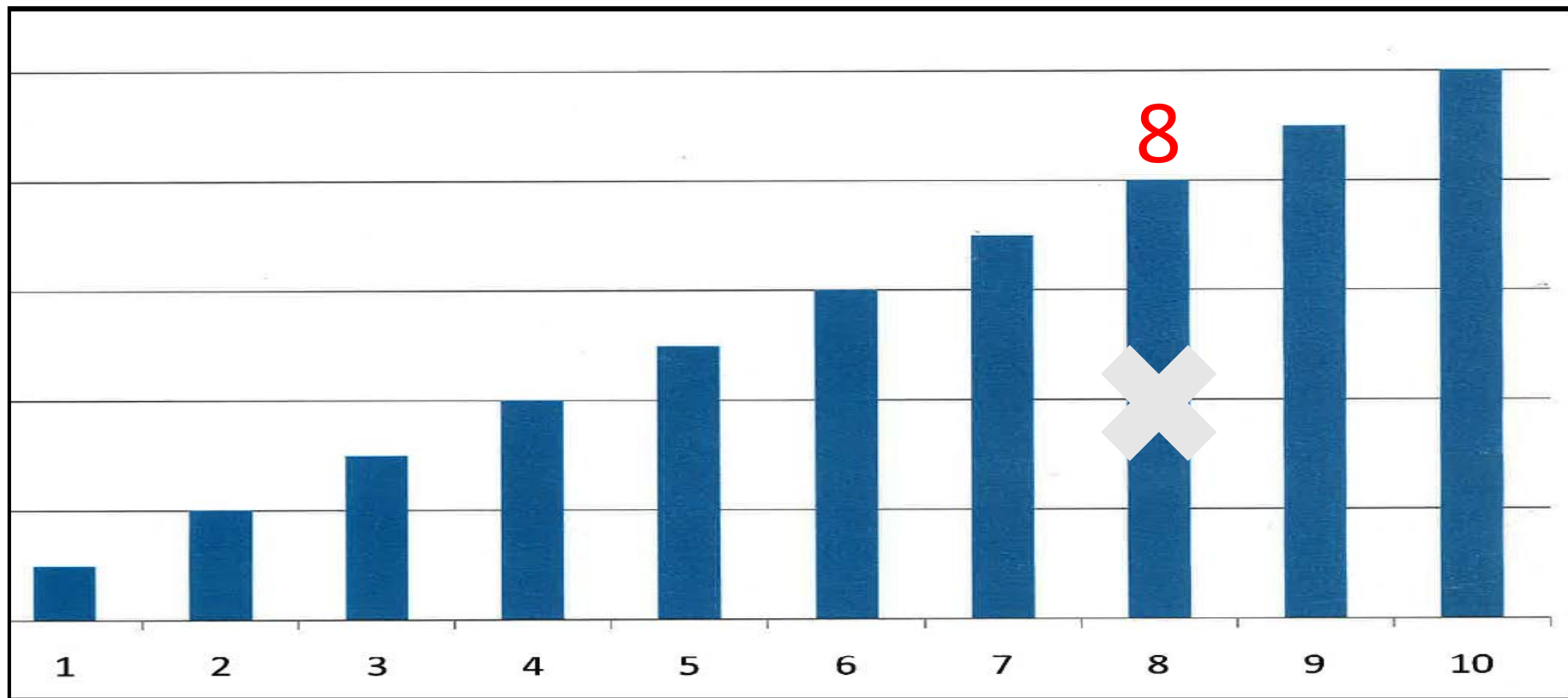
Bruk av skalering forts.

Svare på spørsmål muntlig i klassen	Spise i klassen	Karakterer	Øvrig
Svare på spørsmål muntlig i gruppe	Snakke med medelever på skolen	Friminutt	Trivsel på skolen
Svare på spørsmål alene med lærer	Snakke med voksne på skolen		
Samarbeide med medelever	Presentere noe alene for lærer	Funksjon 3	
Presentere noe for klassen	Presentere noe i gruppe	Forlate mor/far om morgenen	

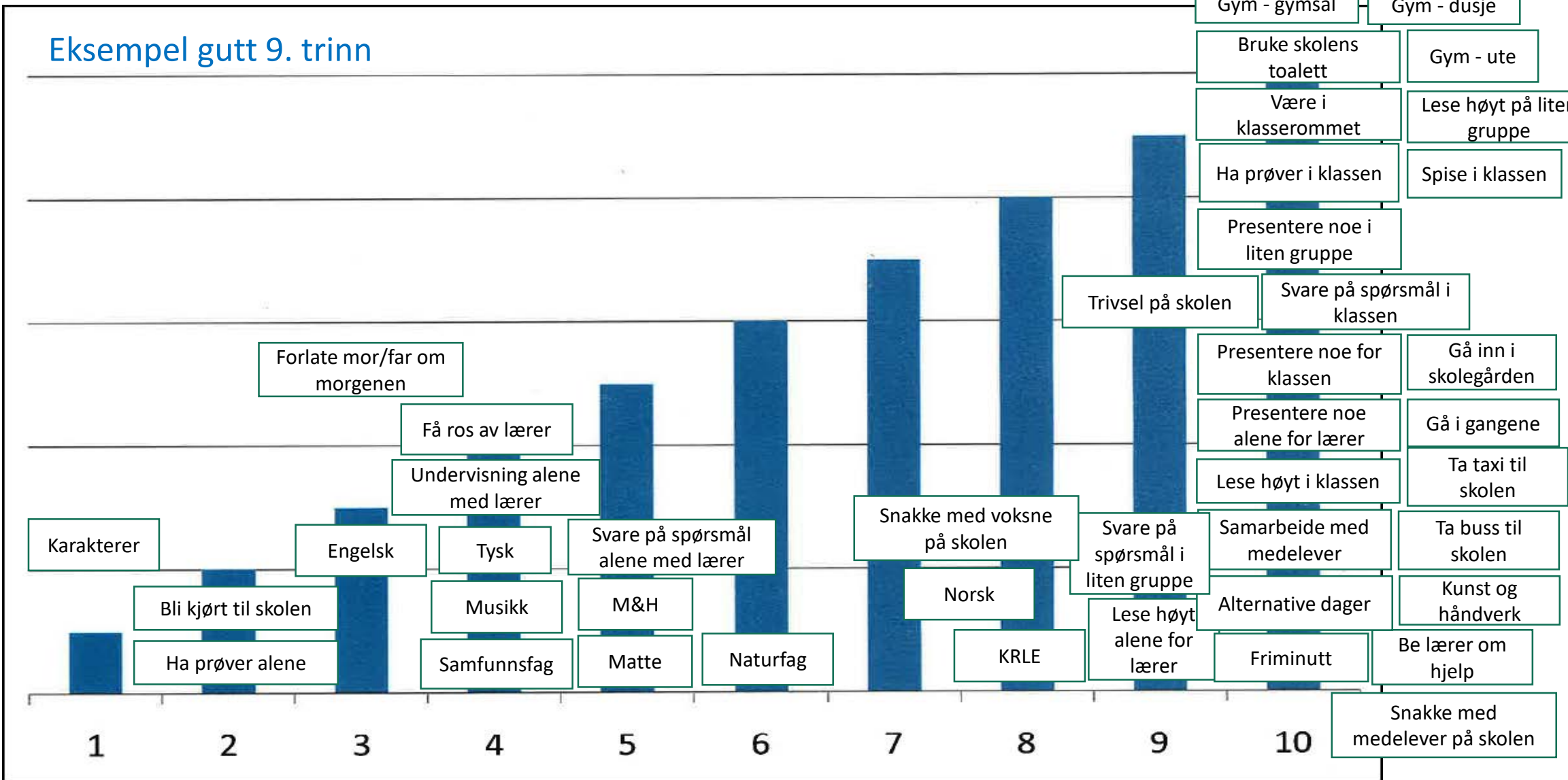
Gå alene til skolen:

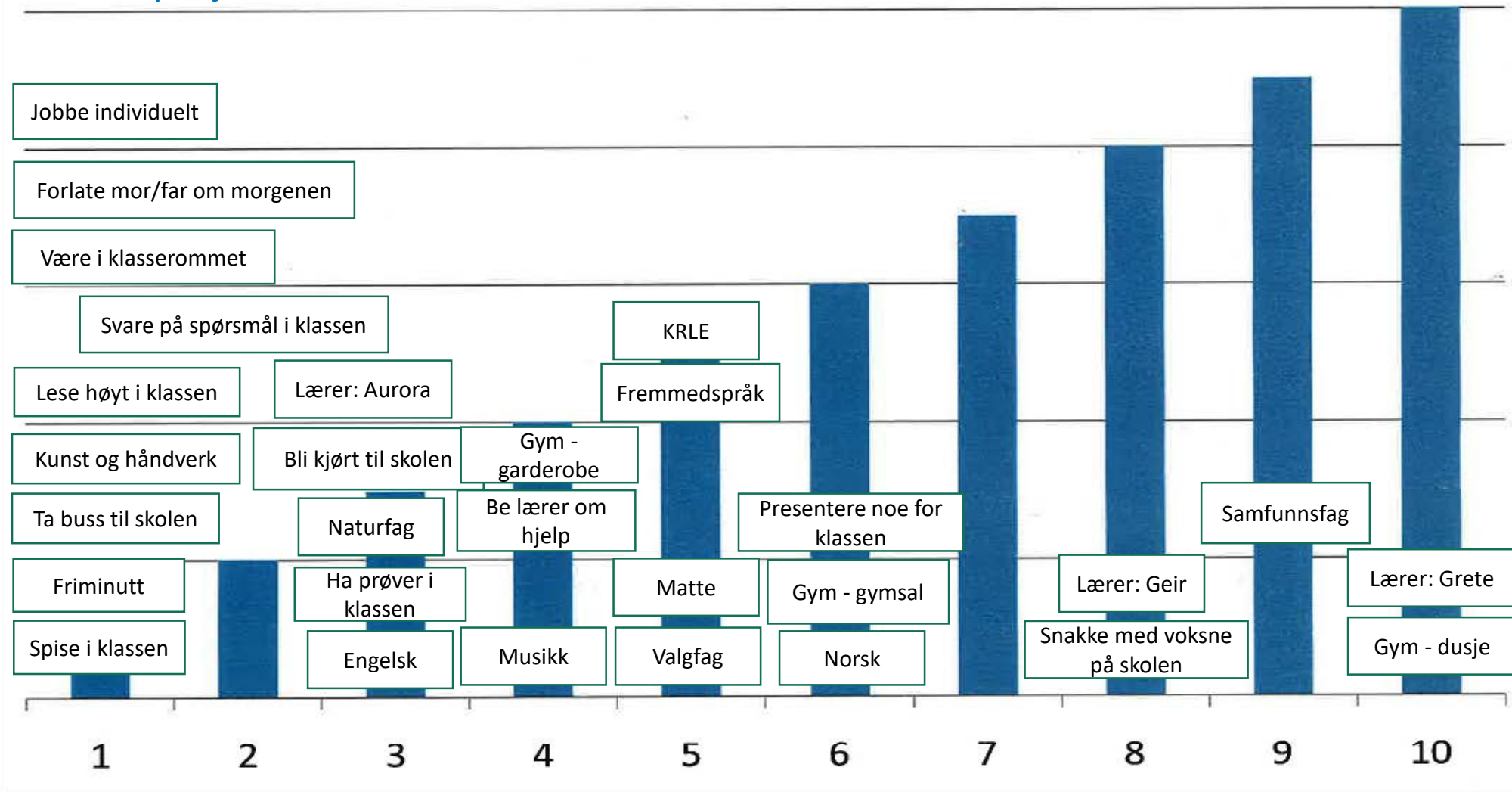
Gå sammen med noen til skolen:

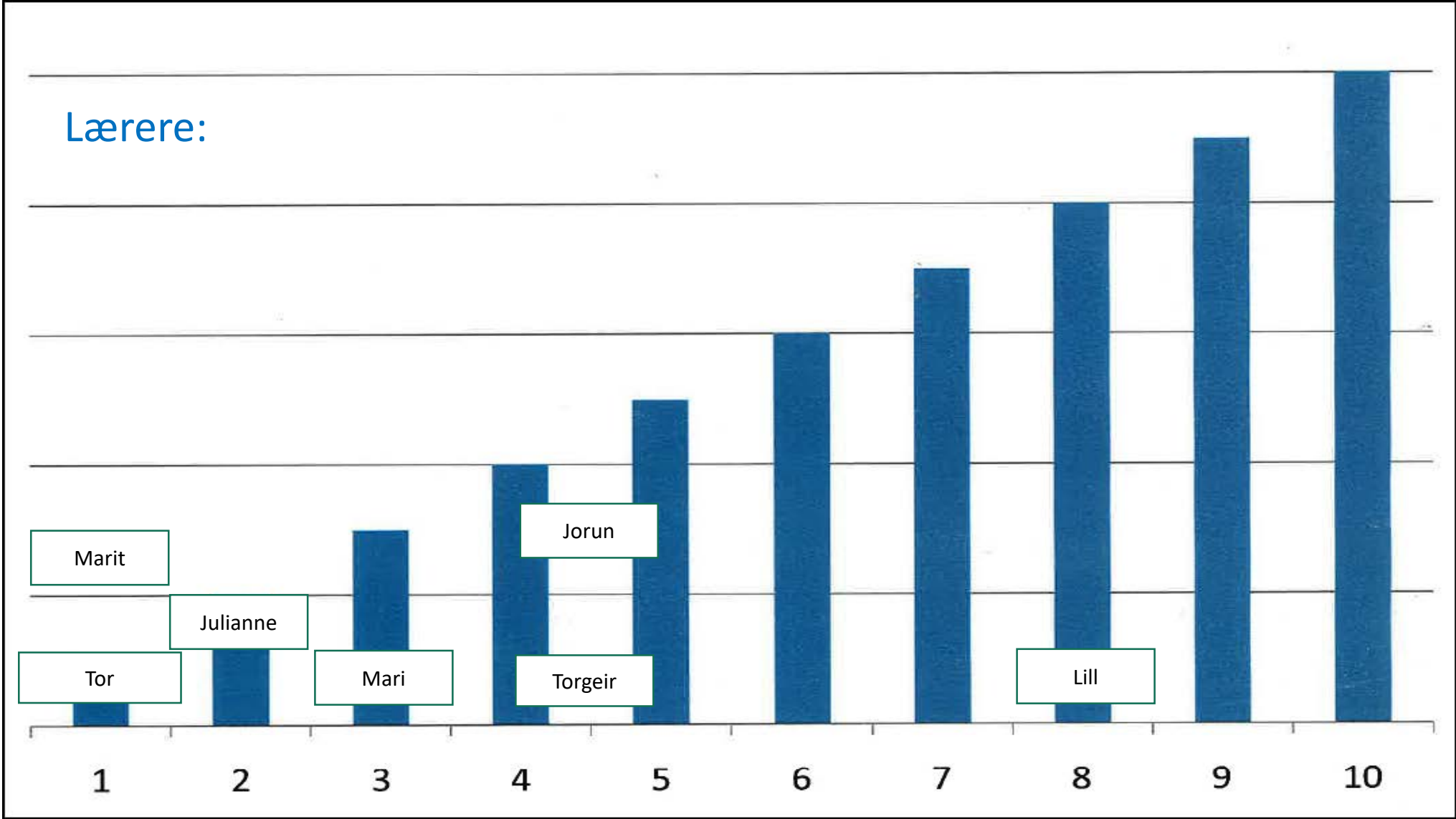
Eksempel gutt 9. trinn

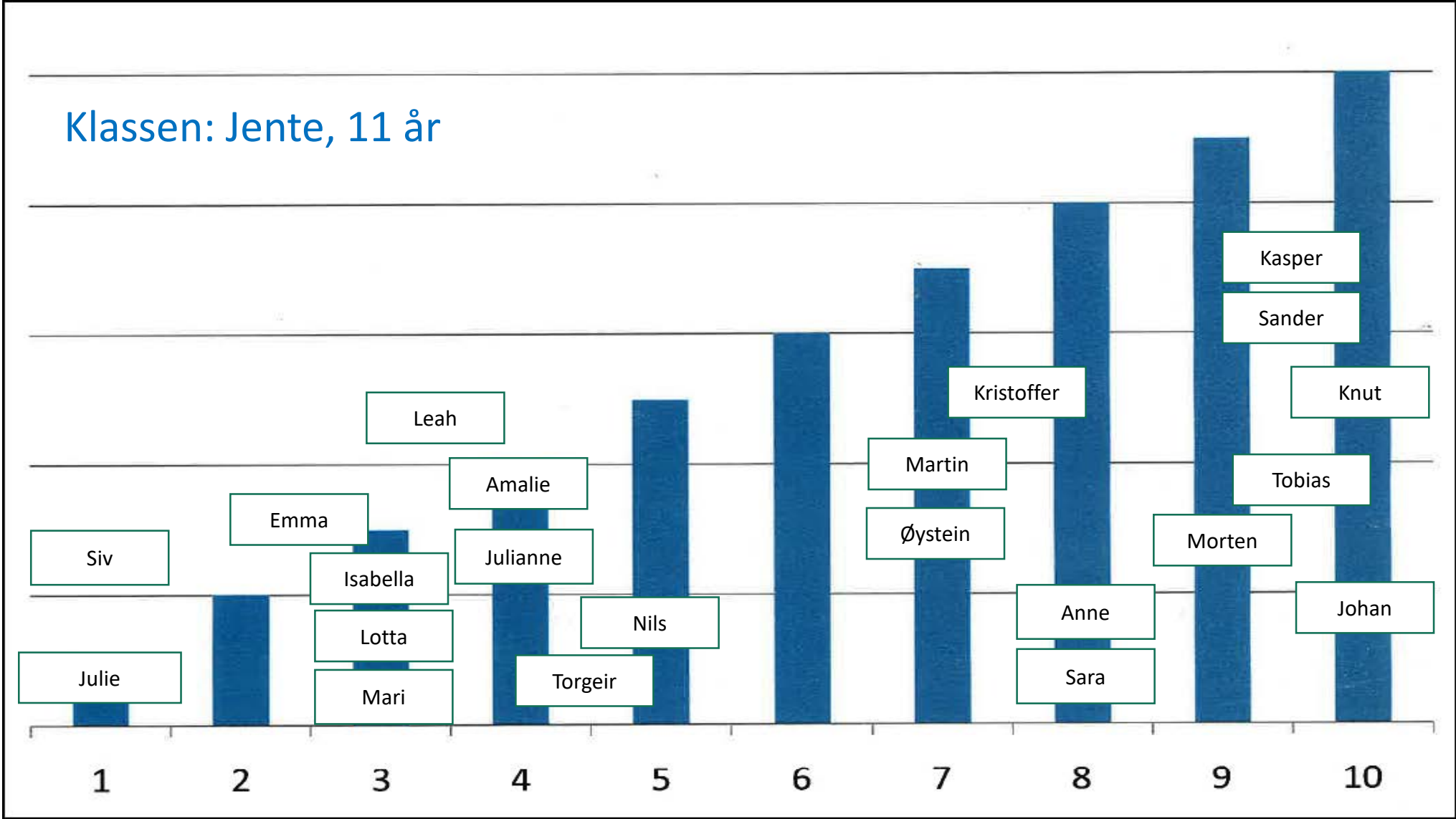
Eksempel jente 8. trinn

Lærere:

Klassen: Jente, 11 år

Eksempel jente 10. trinn - kartlegging

- Jenta har alltid vært sjenert. Tidligere var hun imidlertid «en del av gruppen» med et godt sosialt nettverk rundt seg. Mot slutten av barneskolen ble hun mer og mer tilbaketrukket.
- På ungdomsskolen kom jenta i klasse kun med en av de tidligere venninnene fra barneskolen. I tillegg ble stallen, som jentene hadde hatt som felles interesse, lagt ned.

Eksempel jente 10. trinn - kartlegging forts.

- Eleven har hele ungdomsskolen strevd med å etablere nye relasjoner, og er ved henvisningstidspunkt svært alene på skolen. Hun har kun vært invitert i bursdag en gang i løpet av de 2 ½ årene hun har gått der. Hun sto da pyntet og klar til å gå ut døren, for så å trekke seg og bli hjemme.

Eksempel jente 10. trinn - kartlegging forts.

- Eleven er lite komfortabel med å gå inn i butikker etc. Hun liker heller ikke større sosiale arenaer som å være på kjøpesentre etc.
- Ingen mistanke om mobbing.
- Eleven har et stort behov for struktur og forutsigbarhet.
- Eleven har nylig hatt to tidligere venninner på besøk: Marte og Hilde.
- Eleven er henvist BUPP, men saksbehandler er sykemeldt.

Eksempel jente 10. trinn – kartlegging forts.

- Resultater på SRAS-R:

Gjennomsnitt: 1) 4,35
2) 4,05
3) 2,75
4) 1,45

Oppsummering							
Unngår ting eller situasjoner som vekker ubehag		Unngår situasjoner som innebærer evaluering/bedømmelse		Søker oppmerksomhet		Velger konkrete, attraktive aktiviteter	
1		2		3		4	
5		6		7		8	
9		10		11		12	
13		14		15		16	
17		18		19		20	
21		22		23		24	
Sum: /6 =		Sum: /6 =		Sum: /6 =		Sum: /6 =	

Informasjon fra samtaler, skalering etc.:

- Strever med å gå inn i skolegården, være i klasserommet, samt med å oppholde seg på steder med mange personer samtidig.
- Store vansker med sosial samhandling: vet ikke hvordan hun skal ta kontakt, hva de skal snakke om etc.
- Svært redd for situasjoner knyttet til evaluering og bedømmelse: Lese høyt, svare på spørsmål, holde presentasjoner, be om hjelp, samarbeid etc.

Hvordan kan vi hjelpe?

Tiltak for funksjon 1 og 2: Når det er ubehagelig å gå på skolen

To hovedtilnærminger:

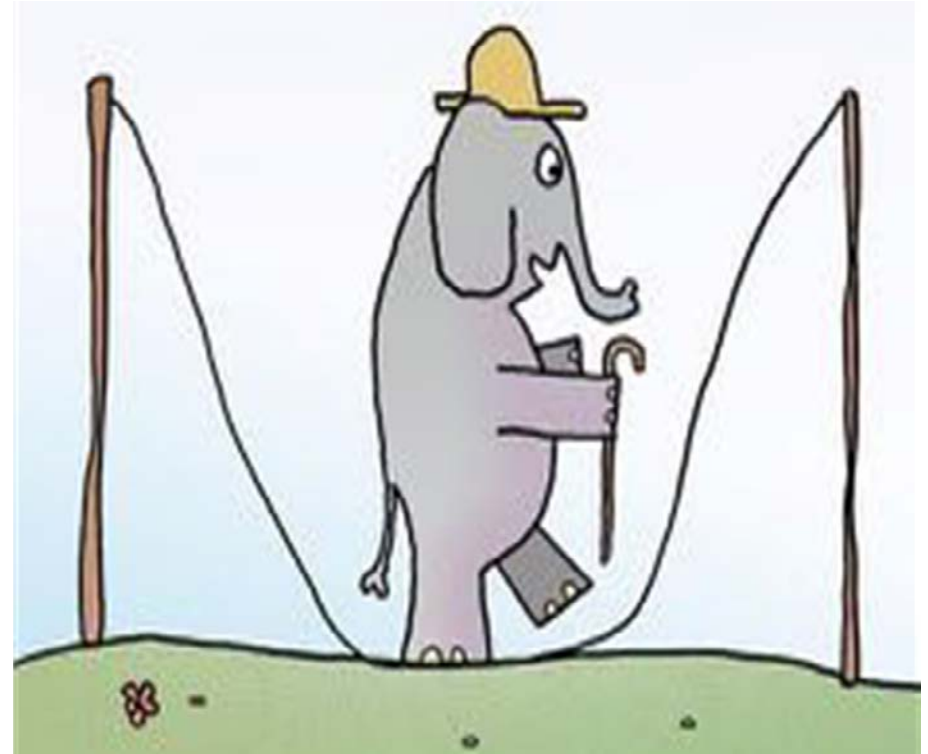
1. *Tilrettelegging*: Fjerne elevens ubehag, enten inntil videre eller for godt.
2. *Tilvenning/eksponering*: Hjelp eleven med å venne seg til ubehaget.

Hovedtilnærming 1: Tilrettelegging

Mål:

Fjerne elevens ubehag slik at skolehverdagen oppleves som trygg

Noen eksempler...

- Hvordan komme seg til skolen?
- Oppmøtetid
- «Alternativ inngang»
- Antall timer det er forventet at eleven skal være på skolen.
- Undervisning én til én, i gruppe eller full klasse.
- Avtale om «fluktrute»/retrett

Noen eksempler forts...

- Se på hvordan de ansatte på skolen skal møte eleven
- Gym – se på tilrettelegging i forhold til garderobesituasjon, alternativt opplegg etc.
- Avtaler om å ikke lese høyt, svare på spørsmål, holde presentasjoner etc.
- Skjerming i friminutt
- Alternative prøvesituasjoner

Hovedtilnærming 2: Tilvenning/Eksponering

Mål:

Redusere angst som gjør det vanskelig å gå på skolen.

Venne eleven til å fungere under mest mulig normale forhold, og kanskje en gang fungere på lik linje med andre.

THAT THING I'VE
BEEN AVOIDING

Tilvenning/eksponering forts.

- Tilvenning skjer ved at eleven eksponeres for situasjoner og hendelser som fremkaller angst og lignende ubehag, og som han/hun har forsøkt å unngå.
- Tilvenningen er vellykket når eleven ikke lenger opplever angst eller ubehag, og ikke prøver å unngå situasjonen lenger.

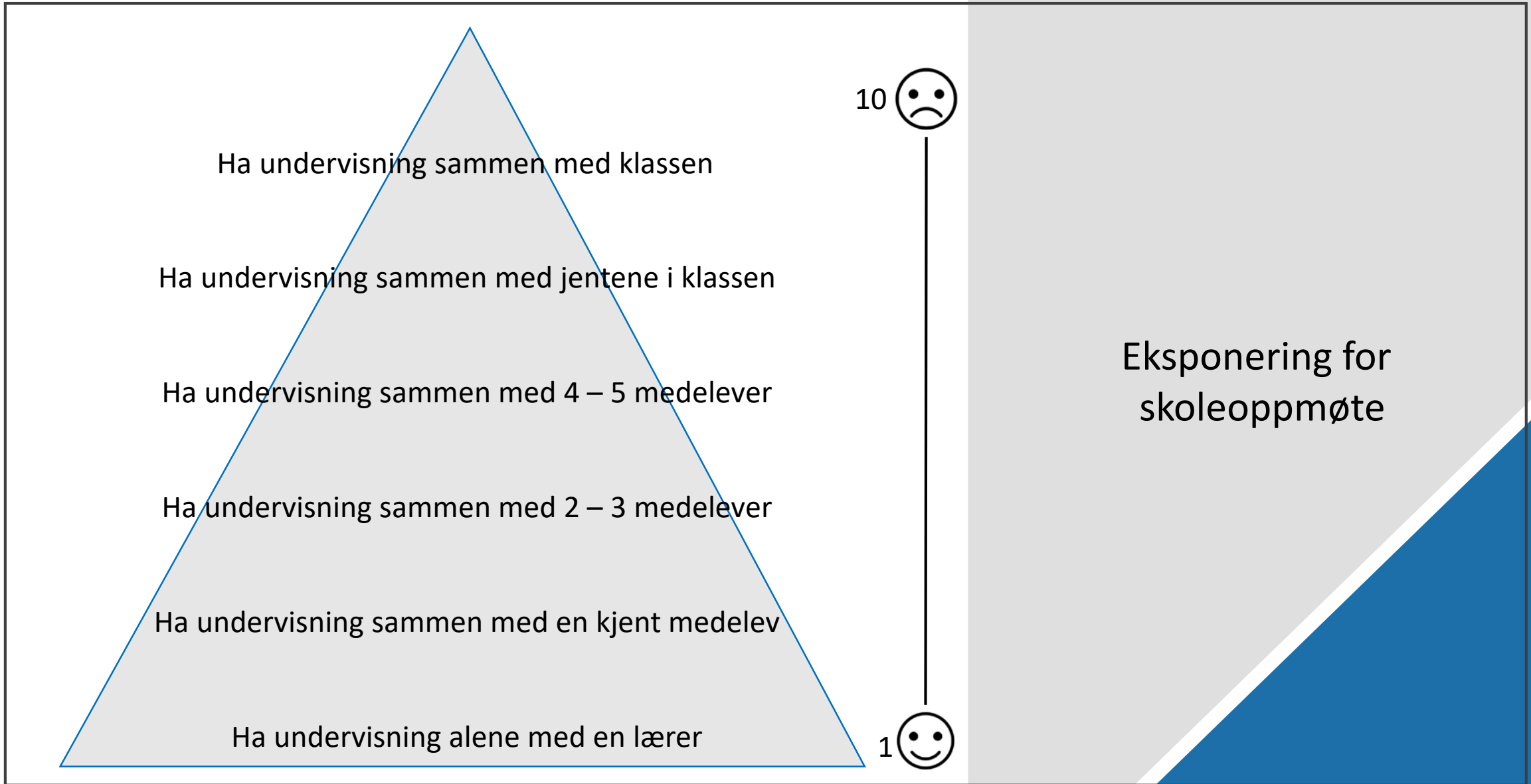
Tilvenning kan skje langsomt og trinnvis, med gradvis større utfordringer.

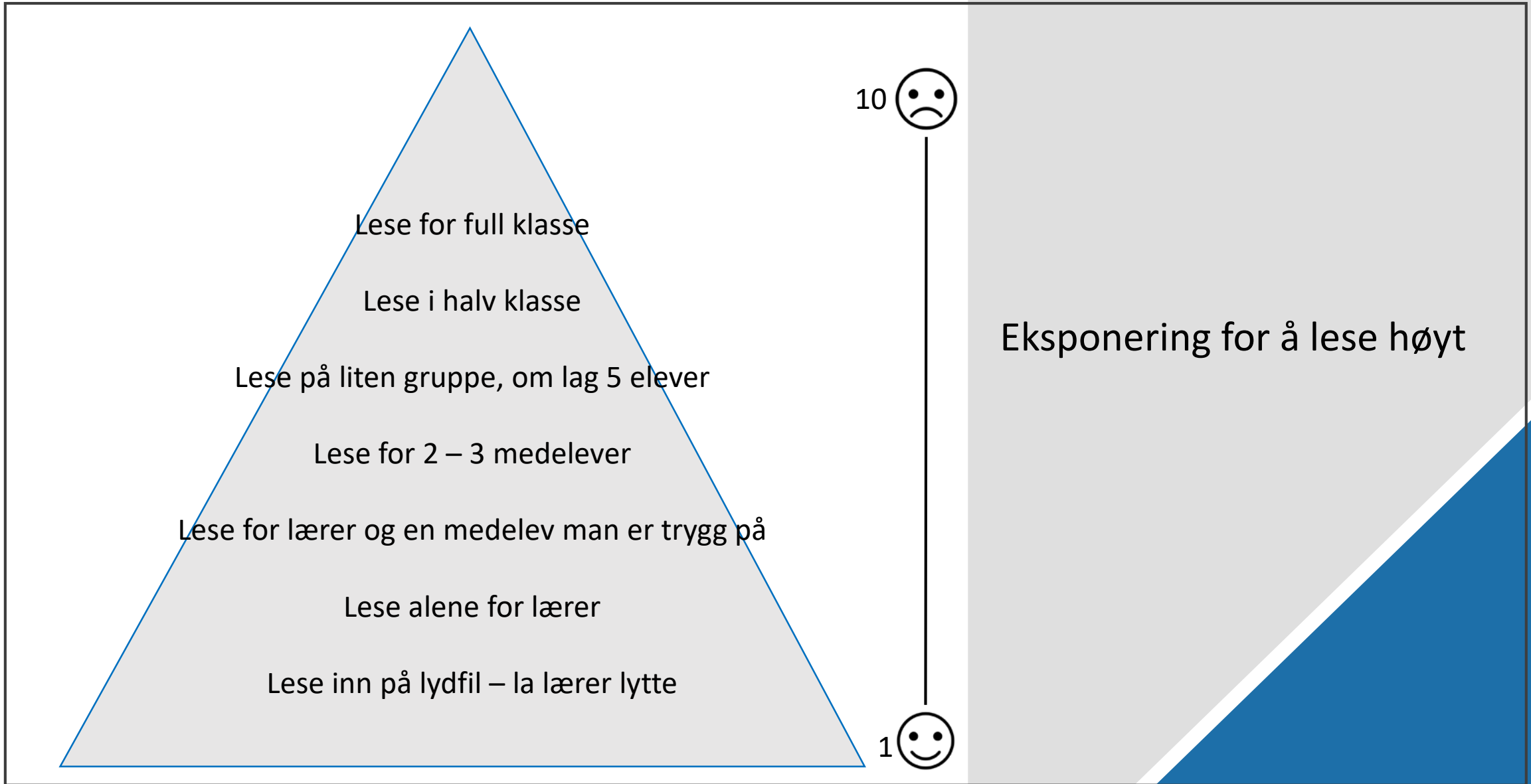
Tilvenning kan også skje gjennom «full eksponering».

Tilvenning kan skje på flere områder; oppmøte, undervisning, gym/svømming, prøvesituasjoner etc.

Fremgangsmåte og tempo avhenger av hvilken progresjon eleven er klar for

Tiltakene må forankres i
en plan

Samarbeidsavtale

- I forbindelse med gjennomføring av tiltak bør det utformes en *tydelig skriftlig samarbeidsavtale* mellom skole, foresatte, elev og andre involverte parter.
- En slik avtale skaper forutsigbarhet og kontroll for eleven, samtidig som mål og ansvarsfordeling tydeliggjøres.

 Sarpsborg
kommune

SAMARBEIDSAVTALE

AVTALEN GJELDER FOR: _____ FRAVÆR: _____

LANGSIKTIG MÅL FOR SAMARBEIDET: _____

PLANEN GJELDER FOR PERIODEN: (For opptrapping se bakside). _____

MÅL FOR DENNE PERIODEN:

- Mål for skoleoppmøte (dager, antall timer etc.): _____
- Mål i timene: _____
- Mål utenfor skole: _____

AVTALER/TILRETTELEGGING: (hvem har ansvar for hva?) _____

PLAN B:

- Hva er skolens ansvar?
- Hva er foresattes ansvar?

EVALUERING: _____

PDF Sarpsborg
Hjelpesider
Samarbeidsavtale
Samarbeidsavtale

- Avtalen/Planen skal videre gi oversikt over *rammene* for undervisning: hvem, hva, hvor, når, hvor lenge?
- Det skal også komme tydelig frem *når* og på *hvilken måte* eleven skal eksponeres for det han/hun unngår.
- Eleven vil ofte ha behov for å få utdelt detaljerte dagsplaner i tillegg.
- Husk og spør etter «alternative dager» (aktivitetsdager, utflukter, tentamen etc.) slik at disse også inngår i planen. Det kan også være nødvendig å få en oversikt over kommende prøver.

Plan for tilvenning/ eksponering

Uke 15	Uke 16	Uke 17
M: 08:40 – 09:05. 25 min. Med «Britt». GR 3. Tema: Samfunnsfag.	M:	M:
T: - -	T:	T:
O: <u>08:40 – 09:30. 50 min.</u> Med «Britt». GR 3. Tema: Samfunnsfag	O: <u>Tur til xxx. Eleven jobber hjemme denne dagen</u>	O:
T:	T:	T:
F:	F:	F:

Noen generelle tips...

- Aldri mer enn én «økning» av gangen.
- Unngå «økning» etter ferie, helg, fridager etc.
- Gjennomfør tiltak i tråd med planen – eleven må kunne stole på planen!
- Ved alternative skoledager; vurder *om* eleven skal delta, eventuelt på hvilken *måte* og i hvilken *grad*, - eller om han/hun skal jobbe hjemme.

Eksempel jente 10. trinn - Samarbeidsavtale nr. 1

Uke 7

M: 08:45 – 08:55. Eleven møter «Inger» på konferanserommet. «Inger» går gjennom timeplanen.

T: 08:45 – 09:10. Eleven møter «Inger» ved kopimaskinen ved personalinngangen. Går inn på konferanserommet. Eleven skal velge seg en bok til «bokprosjekt».

O: 08:45 – 09:10. På konferanserommet med «Inger». «Hilde» deltar. Tema: Bokomtale.

T: 08:45 – 09:10. På konferanserommet med «Anne». «Hilde» deltar også. Se på tema: «Den kalde krigen».

F: 08:45 – 09:10. På konferanserommet med «Anne». «Hilde» deltar. Tema: «Den kalde krigen».

Oppmøte:

Mandag: Mamma kjører eleven til skolen. Mor og elev går inn personalinngangen og inn på konferanserommet. Mor sitter på utsiden. Etter 10 minutter går mor og eleven hjem igjen.

Tirsdag: -\|- Mor følger eleven inn på skolen, venter i bilen. Eleven går ut selv. Mor venter i bilen ved bommen.

Plan B:

Dersom eleven ikke møter kommer lærer i 1. time hjem og henter eleven. Dersom eleven ikke blir med gjennomgår lærer plan for neste dag – sier «sees i morgen»

Samarbeidsavtale nr. 1 – justeringer etter samtale med elev

Uke 7

M: 08:45 – 08:55. Eleven møter «Inger» på konferanserommet. «Inger» går gjennom timeplanen.

T: 08:45 – 09:10. Eleven møter «Inger» ved kopimaskinen ved personalinngangen. Går inn på konferanserommet. Eleven skal velge seg en bok til «bokprosjekt».

O: 08:45 – 09:10. På konferanserommet med «Inger». «Hilde» deltar. Tema: Bokomtale.

T: 08:45 – 09:10. På konferanserommet med «Anne». «Hilde» deltar også. Se på tema: «Den kalde krigen».

F: 08:45 – 09:10. På konferanserommet med «Anne». «Hilde» deltar. Tema: «Den kalde krigen».

Jobbe med responser på spørsmål om fravær

Ønsker at Marte deltar sammen med Hilde torsdag og fredag

Lærer må spørre jentene på mandag om de ønsker å delta.

Info til jentene: «Eleven har hatt det vanskelig en stund, men skal begynne litt og litt på skolen igjen nå»

Oppmøte:

Mandag: Mamma kjører eleven til skolen. Mor og elev går inn personalinngangen og inn på konferanserommet. Mor sitter på utsiden. Etter 10 minutter går mor og eleven hjem igjen.

Tirsdag: -\\- Mor følger eleven inn på skolen, venter i bilen. Eleven går ut selv. Mor venter i bilen ved bommen.

Plan B:

Dersom eleven ikke møter kommer lærer i 1. time hjem og henter eleven. Dersom eleven ikke blir med gjennomgår lærer plan for neste dag – sier «sees i morgen»

Samarbeidsavtale nr. 2 – nr. 7

Mål for samarbeidet:

- Eleven skal mestre å gå rundt på skolen
- Eleven skal mestre å ha undervisning med klassen sin.

Mål uke 9 og 10:

Mor følger inn, men går ut og venter i bilen

Eleven går inn og ut på skolen alene

Mål uke 11 - 13

45 minutter undervisning

Møte kontaktlærer (sammen med lærer Inger).

Ha undervisning med kontaktlærer

Mål uke 14 - 17

70 minutter undervisning

Besøke klasserommet etter skoletid

Møte Marte og Hilde ved bommen – gå sammen inn

Samfunnsfag i klasse

Mål uke 18 - 25

80 minutter undervisning på grupperom ved siden av klasserommet

Norsk i ½ klasse med jentene

Samfunnsfag i klassen

Norsk i klassen

- PPT jobbet parallelt med:
 - Eksponering: Gå rundt skolen, gå rundt i skolebygningen, hjelp inn i klasserom.
 - Pusteteknikker.
 - Psykologisk førstehjelp.
 - Besøk på videregående skole, overgangsmøter.

SMS fra mor i oktober 2017:

- Eleven har fullt oppmøte på skolen.
- Hun fremstår som blid og fornøyd, og mer som «sitt gamle jeg».
- Eleven har fått nye venninner, og har til og med dristet seg til å snakke med noen søte gutter...

Forskning viser at det er minst én elev i hver klasse som strever med skolevegring, eller som står i faresonen for å utvikle skolevegring... (Havik mfl., 2015)

Takk for
oppmerksomheten!

